

Nr 50.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.

I en den 11 juni 1948 dagtecknad proposition nr 295, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Berörda lagförslag är av följande lydelse:

Förslag

till

lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Härigenom förordnas, att lagen den 15 december 1939 angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, vilken jämlikt lag den 2 maj 1947 (nr 159) gäller till och med den 30 juni 1948, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1949, dock att vad under a) i förstnämnda lag sägs beträffande förbindelser, som bankaktiebolag har att fullgöra efter högst en månads uppsägning, i stället skall gälla beträffande förbindelser, som bolaget har att fullgöra efter högst två månaders uppsägning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

Såsom ett led i de av 1937 års riksdag i valutavårdande syfte beslutade beredskapsåtgärderna ingick bland annat ett bemyndigande för Konungen att, om sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövades nödigt, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter bank- och fondinspektionens hörande meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. Stadgande härom innefattades i en den 4 juni 1937 utfärdad lag (nr 305), vilken ursprungligen ägde giltighet till och med den 28 februari 1938 men därefter successivt förlänades fortsatt giltighet, sista gången genom lag den 26 maj 1939 (nr 196), enligt vilken giltighetstiden utsträcktes till och med den 31 maj 1940.

Genom beslut av 1939 års urtima riksdag (propositionen nr 30, riksdagens skrivelse nr 80) ersattes emellertid 1937 års lag med lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. Denna nya lag, som i vissa avseenden innefattade en uppmjukning av de ursprungliga bestämmelserna med syfte att möjliggöra en smidigare tillämpning, gällde ursprungligen till och med den 31 maj 1940 men har därefter erhållit fortsatt giltighet, senast genom lag den 2 maj 1947 (nr 159), enligt vilken giltighetstiden utsträckts till och med den 30 juni 1948.

Beträffande det närmare innehållet i nyssnämnda lag den 15 december 1939 må följande nämnas.

Konungen äger i den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt — på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter bank- och fondinspektionens hörande — förordna:

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags inneliggande kassa skall uppgå till tjugufem procent av de förbindelser, bolaget har att vid anfordran eller efter högst en månads uppsägning fullgöra, i den mån de icke utgöras av skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags inneliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel innestående i riksbanken, samt att, om bankaktiebolags i riksbanken innestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats, som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Förordnande må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp. Vid förordnande

enligt b) eller c) må de bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka fastställas olika kvotdelar.

Några bestämmelser meddelades icke med stöd av 1937 års lag i ämnet och ha hittills icke heller meddelats enligt den nya lagen.

Beträffande motiveringen för det framlagda lagförslaget får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

I den föreliggande propositionen redovisas till en början en av fullmäktige i riksbanken till Kungl. Maj:t den 11 maj 1948 avlåten skrivelse med vissa synpunkter beträffande den allmänna ekonomiska politiken. I denna skrivelse ha fullmäktige tillika hemställt, att 1939 års lagstiftning rörande bankaktiebolags kassareserv måtte efter vissa omarbetningar erhålla förlängd giltighet under ytterligare ett år. Departementschefen, som beträffande den allmänna ekonomiska politiken väsentligen hänvisat till den behandling denna fråga ägnats i propositionen nr 286 angående komplettering av rikstatsförslaget för budgetåret 1948/49, har i nu förevarande proposition främst upptagit frågan om sådana åtgärder för reglering av kreditmarknaden, som kunna stödja strävandena att ernå en förbättrad samhällsekonomisk balans. I avseende härå påkallas riksdagens medverkan i fråga om fortsatt lagstiftning om rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Innan utskottet ingår på sistberörda spörsmål, vill utskottet i anslutning till fullmäktiges i ovannämnda skrivelse och departementschefens i propositionen nr 286 gjorda uttalanden framhålla vissa synpunkter beträffande den allmänna ekonomiska politiken.

Såsom närmare framgår av propositionen nr 286 råder allttjämt, trots vidtagna åtgärder, en bristande jämvikt inom åtskilliga områden av det ekonomiska livet. Efterfrågan för privat och offentlig investering och konsumtion överstiger fortfarande tillgången av varor och tjänster inom landet, vilket medför ett betydande tryck uppåt på prisnivån och en tendens till minskning av varulagren. Investeringsbenägenheten är större än som kan tillgodoses genom de reala resurser, som stå till förfogande. Den på konsumtion inriktade efterfrågan har i år ytterligare ökats genom införande av barnbidrag och höjda folkpensioner samt genom höjning av löner och jordbruksinkomster. Vårt valutaläge medger ej heller, att varutillgången inom landet ökas genom import. Den i stort sett stigande pristendensen på världsmarknaden minskar dessutom de varukvantiteter, som kunna erhållas mot de för import disponibla valutorna. Svårigheter ha jämväl framträtt för exportens uppehållande i en med hänsyn till importbehovet önskvärd omfattning. Motsånd mot våra exportpriser har sålunda gjort sig gällande inom

vissa områden, samtidigt som möjligheterna att exportera trävaror, pappersmassa och papper minskas genom en i jämförelse med förkrigsförhållandena starkt ökad inhemsk förbrukning. Av allt att döma måste en ytterligare nedskärning ske av importvolymen.

Tidigare i år (utl. nr 6) har utskottet givit uttryck åt den uppfattningen, att utvecklingen under år 1947 på ett påtagligt sätt klargjort begränsningen av våra resurser samt att möjligheten att öka vår konsumtionsstandard bedömts alltför optimistiskt. Läget har nu ytterligare skärpts, och framtidsutsikterna te sig mörkare än tidigare. Något utrymme för standardförbättringar finnes för närvarande icke. Ansträngningarna få inriktas på att bevara de vunna resultaten. Konsumtionen måste anpassas efter varutillgången och med hänsyn till att de för framåtskridandet erforderliga investeringarna icke åsidosättas. För att vi skola kunna bygga vidare på en utveckling mot ökat välstånd är det nödvändigt, att jämvikt skapas i landets ekonomi. Alla samhällsgrupper måste stödja en politik, som leder till detta mål. Denna politik måste med alla medel inriktas på att begränsa köpkraftsoverskottet för att på så sätt motverka tendenserna till prisstegring och ytterligare försämring av penningvärdet samt förhindra en så stark lageruttömning, att svårigheter uppstå för vår försörjning. Härigenom skulle man dessutom komma närmare den tidpunkt, då det blir möjligt att avveckla de för näringslivet och allmänheten betungande regleringar, som nu måste tillämpas för att mildra verkningarna av den bristande jämvikten. Redan i fjol (utl. nr 48) fann utskottet anledning att på det allvarligaste understryka vikten av att den samhällsekonomiska balansen snarast återställdes och att man därvid icke finge väja för åtgärder, som eljest skulle framstå som mindre tilltalande. Dyliga åtgärder skulle, framhöll utskottet, lättare godtagas, om allmänheten oförbehållsamt gjordes underkunnig om vad situationen kräver.

Fullmäktige ha i sin förberörda skrivelse understrukit inkomstutvecklingens grundläggande betydelse för den nuvarande situationen, vilket jämväl bestyrkes av de i propositionen nr 286 framlagda utredningarna. Den nu existerande balansrubbningsen är, såsom fullmäktige framhållit, väsentligen att anse som en inkomstinflation. Vidare har klarlagts det faktum, att balans icke kan vinnas genom att efterfrågan får ta sig uttryck i prisstegringar. I detta fall blir nämligen en balans möjlig endast under de — troligen osannolika — förutsättningarna, att de genom prisstegringarna ökade företagsinkomsterna sparas och att de dessutom icke föranleda krav på ökade inkomster från andra samhällsgruppers sida. Icke heller leder en produktionsökning i och för sig till jämvikt, om icke den därigenom ernådda inkomstförbättringen åtminstone delvis sparas. Strävandena måste därför i första hand inriktas på att, såsom departementschefen framhållit, avklippa den spiral av stigande inkomster och stigande priser, som är inflationens kännemärke. Utskottet delar den av departementschefen uttalade uppfattningen, att en väsentlig förutsättning för en stabilisering av prisnivån är en stabilisering av inkomsterna.

Utskottet har under en följd av år understrukit det ömsesidiga samband, som råder mellan pris- och lönepolitiken, och varnat för konsekvenserna av en prisuppdrivande lönestegring. I nuvarande ansträngda ekonomiska läge finner utskottet angeläget ånyo inskräpa vikten av att alla samhällsgrupper iakttaga återhållsamhet i fråga om krav på inkomstökningar. Den överenskommelse, som nyligen träffats med de statsanställdas organisationer om oförändrat rörligt lönetillägg fram till årsskiftet, utgör härvidlag ett steg i rätt riktning. Överenskommelsen förutsätter emellertid, att levnadskostnadsindex icke undergår någon nämnvärd ökning. Då väl även andra löntagargrupper komma att uppställa samma villkor för att tills vidare avstå från krav på höjda penninginkomster, framstår tydligt vikten av att levnadskostnadsnivån bibehålles i stort sett oförändrad. Den inledda aktionen för att genom samordnade åtgärder uppnå en stabilisering av priser och levnadskostnader kan därför bli av stor betydelse för strävandena att bevara penningvärdet och bör med all kraft fullföljas.

Ehuru en inkomststabilisering i nuvarande läge framstår som det viktigaste, böra även andra åtgärder vidtagas för att begränsa köpkraftsöverskottet. En fortsatt nedskärning av investeringsverksamheten torde sålunda vara ofrånkomlig och bör genom reglering av kreditmarknaden utvidgas till att omfatta även sådana områden, som nu ligga utanför kontroll. Investeringsbegränsningen, som innerst är nödvändig på grund av det otillräckliga sparandet, medför emellertid, att även angelägna investeringsbehov måste skjutas på framtiden. De olägenheter, som härigenom vållas såväl det allmänna som näringslivet, komma sannolikt att i längden bli så stora, att mera effektiva åtgärder för ernående av ett ökat sparande än hittills kunna komma att visa sig nödvändiga. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till de uttalanden om önskvärdheten av åtgärder för främjande av det frivilliga sparandet, som gjorts av bevillningsutskottet i betänkande nr 49 innevarande år.

Den överbalansering av driftbudgeten, som ernåtts för nästkommande budgetår, är givetvis också en väsentlig faktor att räkna med, då det gäller att nedbringa köpkraftsöverskottet. Det bör dock icke förbises, att det beräknade budgetöverskottet, vilket frambringats delvis på bekostnad av det enskilda sparandet, icke täcker statens samtliga utgifter å kapitalbudgeten, därest hänsyn även tages till förbrukningen av reservationsmedel. Härvid är att beakta, att kapitalbudgeten på grund av införandet av statligt garanti-system för jordbrukets rationaliseringsbehov m. m. icke belastas med anslag för hithörande ändamål. Enligt utskottets mening är det i nuvarande läge ett minimikrav, att utgifterna å såväl driftbudgeten som kapitalbudgeten täckas av verkliga statsinkomster, så att den statliga finanspolitiken icke bidrager till att förstärka inflationstendenserna.

Bland övriga åtgärder i stabiliserande syfte bör nämnas steriliseringen av vinstmedel från vissa företag. Denna torde närmast få betydelse som ett led i den kreditåtstramande politik, som erfordras för att bemästra de inflationsriskerna, vilka kunna uppkomma via kreditmarknaden.

Såsom departementschefen framhållit, måste en kreditåtstramning för att erhålla avsedd effekt omfatta samtliga kreditinrättningar. Utskottet vill här erinra, att riksbanken hösten 1947 träffat överenskommelse med affärs- och sparbankerna samt jordbrukskasseorganisationen om frivillig kreditbegränsning. Försäkringsbolagen ha nyligen förklarat sig villiga att tills vidare under sex månader icke minska sitt innehav av stats- och hypoteksobligationer. Samtidigt har sparbanksföreningen uppmanat sparbankerna att i sin långivning och likviditetspolitik beakta behovet av återhållsamhet. Förhandlingar äro vidare avsedda att äga rum även med hypoteksinstitutionerna. Dessa åtgärder kunna förväntas medföra, att riksbankens inköp av obligationer komma att nedgå, vilket måste få gynnsamma verkningar ur penningpolitisk synpunkt. De av riksbanken i räntestabiliserande syfte verkställda obligationsköpen ha nämligen, särskilt sedan valutaförsäljningarna avsevärt nedgått, varit ägnade att motverka strävandena att hålla penningmarknaden stram.

Vad härefter angår den i propositionen nr 295 upptagna frågan om förlängning och omarbetning av lagstiftningen rörande bankaktiebolags kassareserv får utskottet anföra följande.

I likhet med fullmäktige och departementschefen anser utskottet det vara angeläget, att åtgärder i kreditinskränkande syfte vidtagas för att möjliggöra en minskning av de investeringar, vilka icke äro underkastade direkt kontroll. Utöver de i det föregående redovisade åtgärderna i kreditbegränsande syfte ha överläggningar upptagits med affärsbankerna om en skärpning av fordringarna på bankernas kassareserver enligt 1939 års fullmaktslag. Sedan på hemställan av fullmäktige utredning verkställt rörande ny lagstiftning i detta ämne, har departementschefen i den nu föreliggande propositionen anmält, att frågan icke kunnat slutbehandlas inom sådan tid, att förslag nu kan föreläggas riksdagen. I detta läge har den nu gällande fullmaktslagen ansetts böra förlängas under ytterligare ett år eller alltså intill utgången av juni månad 1949. I samband härmed ha de i lagen upptagna bestämmelserna föreslagits ändrade så, att de komma att omfatta även medel på uppsägningsräkning. Departementschefen har förutsatt att förnyade överläggningar med affärsbankerna skola äga rum och att, om så skulle befinnas lämpligt, förslag till ändrad lagstiftning kommer att föreläggas riksdagen redan innan giltighetstiden för den nu föreslagna lagstiftningen utgått.

Mot bakgrunden av vad sålunda förekommit och då utskottet funnit den i propositionen anförda motiveringen för den föreslagna ändringen av 1939 års fullmaktslag vara bärande, får utskottet — med understrykande av vikten ur penningpolitisk synpunkt av att en effektiv begränsning av kreditgivningen ernås — biträda syftet med det föreliggande lagförslaget. Då emellertid riksdagens beslut i ärendet kan fattas först efter den 1 juli 1948, vid vilken tidpunkt den föreslagna lagen skulle träda i kraft, synes det ur lagteknisk synpunkt vara mest lämpligt, att sedan giltighetstiden för 1939 års lagstiftning utlöpt vid utgången av innevarande månad, en helt

ny lag antages att träda i kraft så snart ske kan. Den nya lagen bör till sitt innehåll sammanfalla med 1939 års lag, dock med den av Kungl. Maj:t ifrågasatta ändringen att vad under a) i sistnämnda lag sägs beträffande förbindelser som bankaktiebolag har att fullgöra efter högst en månads uppsägning, i stället skall gälla beträffande förbindelser, som bolaget har att fullgöra efter högst två månaders uppsägning.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen — med förklarande att riksdagen funnit sig icke böra antaga det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv — måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

I den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt, må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter bank- och fondinspektionens hörande, förordna:

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags inneliggande kassa skall uppgå till tjugufem procent av de förbindelser, bolaget har att vid anfordran eller efter högst två månaders uppsägning fullgöra, i den mån de icke utgöras av skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags inneliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel innestående i riksbanken, samt att, om bankaktiebolags i riksbanken innestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt

av Konungen angivna grunder, efter en räntesats, som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Förordnande må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp. Vid förordnande enligt b) eller c) må de bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka fastställas olika kvotdelar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1949. Av Konungen jämlikt denna lag meddelat förordnande må ej äga tillämpning längre än lagen äger giltighet.

Stockholm den 29 juni 1948.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Sundvik, Leander, Andersson i Tidaholm, Persson i Älvdalsåsen, Nordenson, Näsgård och Annér; samt

från andra kammaren: herrar Wiberg, von Seth, Andersson i Munkaljungby, Eriksson i Sandby, Fröderberg, Persson i Norrby, Johansson i Kalmar och Molander.

Reservat ion

av herrar *Wiberg*, *Nordenson* och *von Seth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Sedan flera år tillbaka saknas i vårt land samhällsekonomisk balans genom att ett alltför stort köpkraftsöverskott finnes i förhållande till varutillgången. Intill dess balans uppnåtts komma riskerna för en fortsatt försämring av penningvärdet, en snedvridning av produktionslivet och ökat statligt tvångsingripande med därav följande utökad byråkratisering att förbliva överhängande.

Grundförutsättningen för att landets välstånd på längre sikt skall kunna ökas och därigenom hela folkets levnadsstandard höjas är just att balans i samhällsekonomin uppnås. Det är därför väl värt med ansträngningar och, om så skulle erfordras, även uppoffringar från alla befolkningsgruppers sida för att åstadkomma denna ekonomiska balans. De ansträngningar eller uppoffringar, som visa sig nödvändiga, måste betraktas såsom insatser för att i görligaste mån vidmakthålla vår nuvarande levnadsstandard och på längre sikt förbättra denna. Insatserna äro eller kunna visa sig nödvändiga för att förhindra den fattigdom och de svåra rubbningar i produktionslivet, som följa av en inflation.

Den allmänna ekonomiska politik, som trots varningar, icke minst från bankoutskottets sida, förts under de senare åren, har icke lett till ett för landet önskvärt resultat, utan har fastmer medfört, att utvecklingen gått i en alltmer ogynnsam riktning.

Då kriget slutade för tre år sedan hade vårt land ett gynnsamt utgångsläge med en stark valutaställning och en oförstörd produktionsapparat. Samtidigt rådde en betydande efterfrågan på våra exportvaror, varav också förhållandevis stora lager funnos. Under de gångna åren har läget undergått en mycket allvarlig förändring till det sämre. Såväl situationen för dagen som framtidsutsikterna på det ekonomiska området te sig också i många hänseenden bekymmersamma. Valutareserverna ha till huvudsaklig del konsumerats. Det har blivit nödvändigt att vidtaga mycket ingripande importrestriktioner, vilkas verkningar för varje dag visa sig bliva alltmer kännbara. Det redan bestående mycket kraftiga köpkraftsöverskottet tillföres ständigt nya tillskott genom ökning av penninginkomsterna. Sparande äger icke rum i erforderlig utsträckning. Ett system med ransoneringar och restriktioner av skilda slag hotar att bliva en permanent företeelse i vårt samhällsliv. Kris- och förvaltningsapparaten har fått en alltför stor omfattning och tager alltmera arbetskraft i anspråk, samtidigt som det råder brist på arbetskraft för produktiva ändamål. Brist på valutor till råvaruköp och halvfabrikat leder i sin tur till risk för arbetslöshet inom vissa sektioner. En nedslitning av industriens och jordbrukets maskinpark äger rum, och valutabristen utgör också ett hinder för en önskvärd rationalisering inom näringslivet. Åtskilliga tecken tyda på att utsikterna för exportmarknaden icke på långt när äro så gynnsamma som tidigare. För närvarande pågår en förtäring av lagerreserver och utländska fordringar med varubrist och en försämring av balansen som följd. Den pågående utvecklingen leder till en sänkning av levnadsstandarden. Det gäller nu att inrikta alla ansträngningar på att så vitt möjligt förhindra detta och om så ej låter sig göra begränsa sänkningen och göra den snabbt övergående. Förrän samhällsekonomisk balans åstadkommits, finnes ej något utrymme för standardförbättringar. Konsumtionen måste anpassas efter varutillgången, varvid hänsyn även måste tagas till att de för framåtskridandet erforderliga investeringarna icke åsidosättas.

Det vore felaktigt att söka hålla uppe en illusion, att läget är bättre än det i verkligheten är.

Först och främst erfordras en sådan upplysningsverksamhet från de ansvariga instansernas och då främst regeringens sida, som klargör vilka åtgärder, som äro nödvändiga, även om dessa lika litet som andra åtgärder, vilka innebära återhållsamhet, kunna vara populära. Man måste göra klart för Sveriges folk, att man är beredd att vidtaga de åtgärder, som erfordras för att förhindra en inflation med de sociala orättvisor, som bliva följden av en penningvärdesförsämring, och att åter skapa en utgångspunkt för en höjning av välståndet.

De åtgärder, som erfordras inom den ekonomiska politikens område, måste ha ett dubbelt syfte. Det omedelbara problemet är att neutralisera det förefintliga köpkraftsöverskottet. Vidare gäller det emellertid att skapa förutsättningar för en välståndsökning på längre sikt.

Det vore olyckligt att fortsätta en politik, som bl. a. genom en vittgående subventionering för tillfället döljer, att vi leva över våra reella tillgångar men som ju längre den fortsätter icke kan leda till annat än ett så mycket kännbarare bakslag. Ej heller vore en politik att rekommendera, som i bästa fall på mycket lång sikt skulle kunna leda till återställande av jämvikt i samhällsekonomin och som skulle medföra långvarig instabilitet och en onödigt utdragen standardsänkning.

I det läge, vari vårt land befinner sig, och med de givna utgångspunkterna är en sådan politik att föredraga, som på en med hänsyn till föreliggande omständigheter kort tidrymd leder till resultat. En sådan politik förutsätter mera långtgående, men samtidigt också snabbare övergående åtgärder.

Skall det bliva möjligt att snabbt uppnå en vändpunkt, är det emellertid nödvändigt att alla samhällsgrupper äro beredda att stödja den politik, som leder till målet. Det gäller att uppnå ett sådant jämviktsläge att det tyngande restriktionstillståndet snarast möjligt kan slopas. För uppnående av detta mål böra också sådana generellt verkande åtgärder användas, vilka ligga inom riksbankens kompetensområde.

Vid sin granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning under år 1947 underströk utskottet »svårigheterna att driva en effektiv valuta- och penningpolitik utan en därmed tillräckligt samordnad politik å det ekonomiska livets övriga områden». Den största effekten skulle uppnås vid en lämplig kombination av penningpolitiska och andra åtgärder.

Riksbanken fortsätter alltjämt med att inköpa obligationer och att i icke oväsentlig omfattning finansiera riksgäldskontoret. Inom fullmäktige har en minoritet sedan länge påyrkat upphörande av obligationsköpen. Utskottet vill understryka, att obligationsköpen omedelbart böra upphöra, om också denna åtgärd skulle medföra någon återverkan på räntan. Även med tanke på att sådana kreditåtstramande åtgärder, som statsmakterna redan beslutat, skola få avsedd effekt, bör detta ske. Riksdagen har sålunda i enlighet med första lagutskottets utlåtande nr 30 angående viss sterilisering av ak-

tiebolags vinstmedel framhållit, att det är uppenbart, »att den föreslagna steriliseringen icke kan få nu ifrågavarande penningpolitiska effekt, med mindre de å spärrkonto insatta medlen verkligen tagas ur marknaden och icke från den sedelutgivande banken».

Utskottet vill också betona, att det ur penningpolitisk synpunkt är angeläget, att krediterna till riksgäldskontoret minskas, och att staten i större omfattning än hittills återgår till den normala ordningen att för sitt lånebehov anlita den öppna marknaden.

Såsom riksbanksfullmäktige i sin skrivelse till Konungen den 11 maj 1948 framhålla, kan den nuvarande rubbningen i den samhällsekonomiska balansen väsentligen betecknas som en inkomstinfation. Utskottet har en följd av år understrukt det ömsesidiga samband, som råder mellan pris- och lönepolitik, och utskottet finner angeläget ånyo inskrärpa vikten av att alla samhällsgrupper iakttaga återhållsamhet i fråga om krav på inkomstökningar. Den hittillsvarande utvecklingen utvisar tydligt, att en klar insikt om det rätta sambandet mellan penninginkomsterna och möjligheterna i fråga om varuförsörjningen icke vunnits. Det är utomordentligt betydelsefullt, att resultat på detta område uppnås genom överläggningar med arbetsmarknadens parter.

Även en aldrig så fullständig inkomststabilisering kan dock icke överbrygga ens det bestående inflationsgapet. Utöver de här ovan berörda generellt verkande åtgärderna erfordras också såväl med tanke på en lösning av det aktuella kortsiktiga problemet som i fråga om problemet på längre sikt en rad andra särskilda åtgärder.

En överbalansering av budgeten utgör ett av de medel, som i den föreliggande situationen böra tillgripas. Största sparsamhet bör iakttagas i fråga om statens utgifter.

Av allra största betydelse är, att ett ökat sparande kommer till stånd. Utskottet, som tidigare framhållit nödvändigheten härav, vill understryka, att mera effektiva åtgärder än hittills vidtagna äro behövlige. Samtidigt vill utskottet framhålla, att en absolut förutsättning för att ett ökat sparande skall kunna åstadkommas är att förtroende skapas för statsmakternas fasta vilja och möjligheter att skydda penningvärdet.

För att åstadkomma en neutralisering av köpkraftsöverskottet måste även andra medel övervägas. Om det därvid visar sig ofrånkomligt med en ytterligare konsumtionsbeskattning bör denna så utformas, att en otymplig punktbeskattning på för produktionen och distributionen viktiga varor undvikas.

Ett utomordentligt betydelsefullt medel i kampen mot en hotande inflation skulle en ökning av produktionen utgöra. Åtgärder, som kunna verka i sådant syfte, böra också vidtagas.

En skyndsam översyn av skattelagstiftningen bör göras i avsikt att borttaga sådan beskattning, som verkar konfiskatorisk, produktionshämmande eller utgör ett icke önskvärt hinder gentemot viljan till sparande.

En fortsatt begränsning av investeringarna kan tillsvidare icke undgås. Vid avvägningen bör särskild hänsyn tagas till önskvärdheten av att i största möjliga mån stödja de produktiva investeringar, som i främsta rummet på kort sikt kunna leda till önskvärda produktionsutvidgningar. Därvid bör givetvis ej heller långtidsperspektivet förbises.

Likaledes bör en översyn av den administrativa förvaltningsapparaten göras och förenklingar åstadkommas, varigenom å ena sidan den hårda belastning minskas, som krisförvaltningen ställer på näringslivet, och å andra sidan arbetskraft i motsvarande mån överföres till produktivt arbete.

I nuvarande läge, när en ytterligare minskning av importen icke kan undvikas, böra, såvitt ske kan, nedskärningarna träffa varor av mera umbärlig natur. Exporten har kommit att erhålla en alltmer ökad betydelse. Sådana åtgärder, som kunna ankomma på statsmakterna, böra vidtagas för att underlätta den ur landets synpunkt önskvärda exporten, även om detta i vissa fall skulle kunna leda till en minskning av vad som ställes till hemmamarknadens förfogande.

Det är icke endast av betydelse, att vårt eget folk kan hysa förtroende för statsmakternas ekonomiska politik. Det är också av vikt att detta förtroende återvinnes i utlandet, vilket i sin tur förutsätter en ändring i mångt och mycket av den hittillsvarande ekonomiska politiken. Så småningom måste en ny valutareserv byggas upp, vilket är en av betingelserna för att vi återigen skola vinna ökad handelspolitisk frihet. Utskottet vill också understryka att våra utländska fordringar icke böra användas för att täcka sådan konsumtion, som bör betalas med löpande valutainkomster. Tydligt är också, att en omfattande utländsk kredit skulle vara av den allra största betydelse för uppnående av det uppställda målet, vinnande av samhälls-ekonomisk balans och fortsatt utveckling av vårt folks välförstånd.

Vad härefter angår den i nu föreliggande proposition nr 295 upptagna frågan om förlängning och omarbetning av lagstiftningen angående bankaktiebolagens kassareserv får utskottet anföra följande:

Redan av vad utskottet framhållit i det föregående framgår, att utskottet finner en åtstramning på kreditmarknaden önskvärd. De åtgärder, som utskottet förordat, leda också till en sådan åtstramning. När härtill kommer, att den hittillsvarande fullmaktslagen icke behövt tillämpas på grund av det sätt, varpå kreditinstitutionerna handhaft sin kreditgivning, och då det icke finnes någon anledning befara, att kreditinstitutionerna i fortsättningen skola övergå till en annan kreditpolitik, kan det givetvis ifrågasättas, om en förlängning av fullmaktslagstiftningen eller andra särskilda ingripanden kunna anses motiverade. Utskottet vill dock icke motsätta sig den förlängning och ändring av fullmaktslagstiftningen, som departementschefen föreslagit. Då emellertid — — — (= majoritetens förslag fr. o. m. fjärde raden nerifrån å s. 6 t. o. m. lagtextens slut å s. 8) — — — äger giltighet.»